

CYKL | OD OGLĄDANIA DO CZYTANIA – EGZAMIN ÓSMOKLASISTY
GRUPA WIEKOWA | SZKOŁA PODSTAWOWA 7–8

ANALIZA PSYCHOLOGICZNA

opracowanie: Alicja Moderau

FILM | „DZIEWCZYŃSKIE HISTORIE”, reż. A. Borzym

Dziewczyńskie historie to dokumentalna opowieść o życiu dwóch bohaterek, Jagody i Zuzi, wkraczających w wiek nastoletni. Dziewczyny prowadzą pierwszoosobową narrację, przybliżając widzom swój punkt widzenia dotyczący istotnych wartości w ich codzienności: roli przyjaźni, kształtującej się tożsamości, dojrzewania, kontaktów z rodzicami, pierwszych związków i wyzwań szkolnych. Fragmenty życia obu bohaterek i ich komentarze pozwalają zrozumieć, co mogą przeżywać młodzi ludzie w tym okresie rozwoju, bez zbędnego patosu, w sposób przystępny i bliski wielu młodszym nastolatkom.

TEMATY DO OMÓWIENIA

Film stwarza okazję do omówienia z uczniami czterech tematów:

- Międzylatki, czyli tweens
- Kim jestem? Testowanie siebie w nowych rolach
- Pułapki dojrzewania: egocentryzm młodzieńczy i złudzenie publiczności
- Potrzeba autentycznego dorosłego – do kogo mogę się zwrócić

Międzylatki, czyli tweens

Wchodzenie w wiek nastoletni to proces stopniowy, kiedy młodzi ludzie powoli zostawiają za sobą dziecięcość i z wytęsknieniem, ale i wieloma obawami, odkrywają, co czeka na nich na drodze dojrzewania. To bycie pomiędzy, czyli *between*, pozwoliło na stworzenie pojęcia *tweens*, co w

literaturze polskiej tłumaczone bywa jako „międzylatki”. Tweensami określa się osoby między okresem wczesnoszkolnym a nastoletnim, kiedy to wyraźnie odrzuca się już to, co typowo dziecięce, ale jeszcze nie w pełni należy się do świata nastolatków. To poczucie bycia „w rozkroku” wyraźnie widoczne jest w filmie.

Jagoda i Zuzia zdecydowanie negują „dziecięcość”, rozumianą jako sposób ubierania się, kategorię wiekową („nie masz 8 lat!”) czy infantylne zainteresowania, ale jednocześnie lubią budowanie zamków z piasku, jazdę na hulajnodze czy deskorolce, zabawę w chowanego z młodszym rodzeństwem. Dziewczyny dokonują prób konstruowania i definiowania, czym jest dla nich dojrzewanie. Swobodna eksploracja wspiera proces budowania własnej autonomii. Dojrzewanie biologiczne dzieje się równoległe z emocjonalnym czy społecznym, ale nie są to procesy tożsame i jednocześnie pozostają mocno zindywidualizowane. Różnice z tego wynikające wprawiać mogą młodych ludzi w zagubienie i zakłopotanie oraz wzbudzać rywalizację.

Pytania: Co to znaczy dorastać, dojrzewać? Po czym można poznać, że ktoś jest dojrzały? Co w filmie ukazywało dojrzewanie bohaterki? Jak się można czuć, kiedy nie jest się już dzieckiem i staje się nastolatkiem? Czy dojrzałość biologiczna, czyli fizyczne oznaki dojrzewania znaczą, że jest się już dorosłym? Czy dorastanie jest przyjemne? Kiedy tak, a kiedy nie? Czy są takie rzeczy, których nie można robić, kiedy jest się nastolatkiem? Co, czego nie mogą dzieci, mogą robić nastolatki?

Kim jestem? Testowanie siebie w nowych rolach

Przyjaźń

Dla bohaterki ich relacja jest jednym z fundamentów wspierających w procesie odnajdywania swojej tożsamości. Pomaga przetrwać trudne chwile, jest bezpieczną przestrzenią do zwierzenia się z wątpliwościami i sekretami, daje zrozumienie. Rola bliskiego rówieśnika jest nieocenionym wsparciem. Definicja przyjaźni staje się jednak o wiele bardziej skomplikowana niż w młodszym wieku. Zaczyna mieścić w sobie nie tylko intymność i wyłączność, ale także zaangażowanie i przyzwolenie na różnice. Taka przyjaźń nie jest udziałem każdego miłośnika czy nastolatka. Tęsknota za taką relacją może stanowić punkt wyjścia do poszukiwania, komunikowania granic, sprawdzania siebie w roli przyjaciela.

Pytania:

Kim jest dobry przyjaciel? Czy Jagodę i Zuzię można nazwać dobrymi przyjaciółkami? Czy można mieć wielu bliskich przyjaciół? Jak się buduje relację przyjacielską? Po czym można poznać, że ktoś staje się naszym przyjacielem? Gdzie można szukać relacji, kiedy nam ich brakuje?

Zakochanie, zauroczenie, związki

Po okresie dystansu do płci przeciwnej, na początku nastoletniości, następuje zwrot ku relacjom mieszanym. Ponownie dziecięcość miesza się z dojrzewaniem i prowadzi może do zagubienia. Bohaterki dokumentu opisują, że zakochanie „dobre jest tylko na dystans” i że może stanąć na drodze relacjom przyjacielskim. Warto zastanowić się wraz z nimi, jak i czy mogą łączyć się różne rodzaje intymności (przyjacielska, romantyczna) oraz na czym mogą polegać związki. Zainteresowanie zauroczeniami i budząca się sfera erotyczna nie zawsze idą jeszcze w parze, warto więc podkreślać rolę komunikowania własnych granic i szacunku do granic drugiej osoby. Ten okres to również odkrywanie swojej tożsamości płciowej i tego, co się z nią wiąże. Młodzieńczy idealizm pozwala na bunt przeciwko nierównościom płciowym i stereotypizacji oraz definiowanie sprawiedliwości.

Pytania:

Co to znaczy „być w związku”? Czy jest dobry czas, żeby zacząć w nim być? Jak wyglądają związki na różnych etapach rozwoju? Co to znaczy „dojrzała relacja”? Czy da się pogodzić przyjaźń i zakochanie? Czy zgadzasz się ze zdaniem bohaterki, że „miłość najlepsza jest z dystansu”? Czy miłość musi niszczyć przyjaźń? Co to znaczy „szanować drugą osobę w relacji”? Czy kobiety i mężczyźni mają takie same prawa, obowiązki?

Ja jako uczeń

Szkoła stanowi znaczny obszar życia tweensów i teensów. Potrzeba kompetencji, bycia postrzeganym przez innych i przez siebie jako dobry, zdolny, utalentowany, pozostaje wciąż jednym z głównych filarów poczucia własnej wartości. W tym okresie na wielu nastolatków czeka duże wyzwanie: egzamin ósmoklasisty, nazywany skrótowo E8. Stres związany z testem i wybór nowej szkoły spędzają sen z powiek wielu młodym ludziom. Bohaterki dokumentu różnią się w zakresie trudności w nauce i podejścia do niej. Zuzia doświadcza wyzwań związanych z byciem uczennicą elitarniej, ale konserwatywnej placówki. Mundurki i zwyczaje szkolne postrzega jako ograniczanie jest indywidualności i wyrażania siebie. Jagoda, jako nieco młodsza, widmo egzaminu widzi dopiero przed sobą. Odczuwa niepewność co do swojego potencjału intelektualnego. Wspieranie młodych ludzi w odkrywaniu własnych zasobów, talentów i uzdolnień pomaga im definiować siebie w tych obszarach bez ryzyka wykształcenia negatywnego obrazu siebie.

Pytania:

Co przeżywała Zuzia w związku ze zbliżającym się egzaminem? Jak można radzić sobie ze stresem przed testami? Po czym można poznać, że jest się w czymś dobrym? Czym się kierowała Zuzia przy wyborze liceum? Czym warto się kierować w takim wyborze? W czym była dobra Jagoda, co sprawiało jej trudność? Czy da się być świetnym we wszystkim?

Pałapki dojrzewania: egocentryzm młodzieńczy i złudzenie publiczności

W filmie wyraźne są dwa błędy poznawcze, typowe dla tego okresu rozwoju: egocentryzm młodzieńczy i złudzenie publiczności. Oba te zniekształcenia są normatywne, ale stanowią często przyczynę cierpienia młodzieży. Egocentryzm to przekonanie, że wszelkie doświadczenia stanowią mój wyłączny udział, przytrafiają się jedynie mnie, nikt inny tego nie przeżywa i nie rozumie. Stanowi on mechanizm kształtowania się JA, i jako taki jest potrzebny, ale tworzy również wrażenie bycia osamotnionym w swoich wyjątkowych przeżyciach. Ukazywanie, że są one udziałem innych młodych ludzi, normalizowanie ich, może być źródłem ulgi. Niniejszy dokument może być właśnie takim przykładem uwspólniania perspektywy – dostrzeżeniem, że ktoś może przeżywać to, co ja. Drugim zniekształceniem jest złudzenie publiczności, zobrazowane w filmie, kiedy bohaterki kilkakrotnie odbierają przypadkowe zachowania innych jako skierowane do nich. Ta tendencja również jest rozwojowa i przypomina nieco nieustanne stanie na scenie swojego życia w pełnym świetle reflektorów. Jak można sobie wyobrazić, jest to uczucie o tyle przyjemne, co na dłuższą metę męczące i niepokojące. Rozmowa o tym, jak czuje się młodzież, może zwolnić ich z trudu nieustannego kontrolowania się wobec wszechobecnej uwagi skierowanej, w ich mniemaniu, w ich stronę.

Pytania:

Czy coś przedstawionego w filmie znasz ze swoich doświadczeń? Jak to było zobaczyć, usłyszeć, że inni przeżywają podobne rzeczy? Czy warto dzielić się swoimi przeżyciami z bliskimi, przyjaciółmi?

Co czujesz, gdy idziesz przez korytarz szkolny, przez główną ulicę miasta? Czy znasz kogoś, kto kryje się przed spojrzeniami innych?

Potrzeba autentycznego dorosłego – do kogo mogę się zwrócić

Międzylatki, budując swoją tożsamość, często „przeglądają się” w innych – dużą rolę odgrywa grupa rówieśnicza. Warto jednak zauważyć, że nie tylko takie młode „lustra” są dla nich źródłem wiedzy o sobie. Potrzebne są dorosłe, autentyczne autorytety, mimo pozornego ich odrzucania. W filmie Jagoda prowadzi „wywiady” z dorosłymi w rodzinie, w takiej żartobliwej, bezpiecznej formie, mogąc zapytać o istotne dla siebie kwestie. Z kolei Zuzia prowadzi „Ted talk”, instruktaż dla dorosłych, wyrażając swoją opinię bez ryzyka wyśmiania lub zignorowania. Bycie słyszonym i widzianym w relacji z dorosłym, bycie brany pod uwagę, bycie traktowanym serio – to potrzeby wielu nastolatków. Równie istotne jest udzielanie przez dorosłych feedbacku, ale opartego na autentyczności i trzymającego granice, nawet jeśli spotyka się to z oporem młodzieży. Nie każdy z międzylatków ma możliwość nawiązania bliskiej relacji z rodzicem, warto więc podpowiadać, u jakich innych dorosłych można szukać wsparcia i uwagi, np. poprzez znajomość numeru telefonu zaufania dla młodzieży.

Pytania:

Jakie relacje mają bohaterki ze swoimi rodzicami? Co cenisz sobie w dorosłych, co w ich zachowaniu pomaga, co przeszkadza? O co zapytałbyś dorosłych, mamę, tatę, gdybyś mógł, jak Jagoda, zrobić z nimi wywiad? Jaki „Ted talk” przeprowadziłbyś, żeby nauczyć czegoś dorosłych? Do kogo można przyjść, kiedy jest trudno? Czy jest taki ktoś poza rodzicami? Czy wiesz, z czym można zadzwonić na telefon zaufania? Czy znasz numer? Gdzie go można znaleźć?